

ארץ רבים היה באותה תקופה מבוול עם הישוב היהודי — רק אז הגיעה השעה המכרעת של קרבות עם הכוחות הרבים והעדיפים של הצבאות הזרים. ואילו לא היו ששת חודשי הכנה אלה, ואילו לא היו קרבות ממושכים ואטיים שבפניהם הארץ ובפתחיה נגמרים לקראת התקופה החדשה, ואילו נפלנו בבת אחת גם למלחמה הגדולה עצמה — מי יודע מה היו תוצאותיה. איש מאתנו איננו יכול לחכות לנס כזה במלחמה הבאה.

(5.10.1954)

*

פעולות התגמול הביאו לנו שני דברים. הדבר האחד היה: גיבוש דמות המפקד, הכרתו הוא את חובותיו — והקנאות לביצוען בפועל. והדבר האחר היה: גיבוש סטנדרטים של לחימה לצבא כולו.

לפי דעתי, יצאנו ממלחמת השחרור כשהסטנדרטים של הלחימה בהגנה טובים. אני מסופק אפילו אם שיפרנו אותם מאז ועד היום — אבל אין אני זוכר מקרה שהיינו צריכים להתגונן, מאז ועד היום, ושלא עמדנו בו. אם יקרה ונצטרך להתגונן — ונביא אף בחשבון את הנשק האחר, הרב והמשוכלל הרבה יותר, שנוסף לנו בינתיים — איני חושב שהיינו יכולים להוסיף הרבה על רמת העמידה שנתגלתה בימי דגניה ונגבה.

איני חושב שמלחמת השחרור הקנתה לנו סטנדרטים מכסימליים בהתקפה. סבור אני שרוב פעולות התגמול, כפעולות, היו יותר טובות מאשר הממוצע של הפעולות בזמן מלחמת השחרור. קודם כל — באשר לתקיפות רצונה של היחידה בקרב. יש והמצב בעבר היה שיחידה הפסיקה להלחם כאשר אך היו לה כמה הרוגים, או כמה פצועים; והיו מצבים שיחידה היתה נלחמת רק כאשר היא נאלצה להלחם. וזאת לא רק בימי מלחמת השחרור.

אולי הסיבה העיקרית לאותו שוני שהיה מצוי ברמת הלחימה שלנו — בין מצבי ההגנה לבין מצבי ההתקפה — היה צפון לא רק בהעדר נסיון הקרב, אלא אף בצד המוסרי של הדבר. ענין ההגנה היה טבוע בדמנו. כולם למדו את פרק ההגנה, וידעו שהענין הגדול בהגנה הוא לא לסגת. כאשר היה ויכוח לסגת או לא לסגת — ידעו כולם שהקו הוא לא לסגת; נסיגה, כמושג, לא היתה קיימת כלל. כי זה היה הקו: — אם יבואו ערבים — נהרוג בהם. דגניה, נגבה, גושר עציון, בית אשל — כל ישוב כזה היה כענין מוסרי לקבוצת האנשים שישבה שם. ולעומת זאת, „גבעה 232“, או „גבעה 444“, גבעה שאין עליה כלום — מדוע להוציא את הנשמה עד האיש האחרון, על-מנת לכבשה, או להיהרג עליה? אם כי מבחינה אסטרטגית וצבאית היא חשובה, אולי, יותר מאשר כיבוש או אי-כיבוש ע"י האויב של דגניה, של גושר-עציון. גבעה זו, אם לא יכבוש אותה הפלמ"ח יכבוש אותה „גבעתי“; ואם לא „גבעתי“ — אז תבוא חטיבה-7. זה לא עמד שוה בשוה עם עמידה עד הסוף על הישוב בתוכו הנך נלחם. היה פה שוני מוסרי.

תהינה הסיבות אשר תהינה — מכל-מקום בהסתכלנו במלחמת השחרור לא מצאנו שהסטנדרטים של הלחימה, במלחמת התקפה, הם המכסימליים שאנו יכולים להשיג; ובאו פעולות התגמול „הקפיצו“ את הסטנדרטים אל-מעלה. אמנם, עשו זאת יחידות נבחרות, אבל קרא ושמע על כך העם כולו; ואני אומר „כל העם“ — כי לא רק הצבא, אלא אף נערים בגיל 16, ששמעו את הרדיו וקראו את „במחנה“, התחנכו על זה. והיחידה עצמה, כשחזרה מפעולות התגמול, הרגישה כי הציונים-לשבת, וכל ההדים שהיו באים בעקבות הפעולות, הריהם נחלת הציבור כולו.

ברם, השוני החשוב-מכל הוא אפילו לא בסטנדרטים, אלא בשאלת המפקד. הפעולות הצבאיות אשר היו במדינה מאז מלחמת השחרור ועד למערכת סיני יצרו דריכות בצבא כולו, והרגשת-סיפוק לכל לובש-מדים. בעקבותיהן היתה השאלה „למה אני בצבא?“ או „למה אני לובש מדים?“ — מדי-פעם „יורדת מהפרק“, וחדלה מלהטריד את

המכרעת של
זודשי הכנה
את התקופה
תוצאותיה.

(5.10.1954)

דמות המפקד,
האחר היה:

טובים. אני
יינו צריכים
בחשבון את
יינו יכולים

סבור אני
זן מלחמת-
יה שיחידה
זידה היתה

צבי ההגנה
של הדבר.
נה הוא לא
נה, כמושג,
גבה, גוש-
עומת זאת,
עד האיש

א חשובה,
זו, אם לא
7. זה לא

א מצאנו
יג; ובאו
רות, אבל
ף נערים
כשחזרה
הפעולות,

ני יצרו
למה אני
זריר את

האיש המשרת בצבא; כי מצב הבטחון החמיר-והלך, ואלה שלא לבשו מדים — והם בני אותו
הגיל כשלנו, חברינו שבחיים האזרחיים — הם שהרגישו אי-טחיות מסוימת בתקופות אלו.
כי לאיש שבצבא היה אז מעמדו מובן וטבעי; הוא חש כי עליו להיות גאה על היותו מפקד.

*

מערכת-סיני הנחילה לצבאנו תוספת בטחון בעצמו, בכושר לחימתו וביתרונו על
האויב. הישגי מערכת-סיני הושתתו על כושרו של צה"ל בארגון, אימון וחימוש וכו', על
רוח-הלחימה שבו — גורמים אשר טופחו ופותחו בו מיום-היוסדו.

מערכת-סיני החדירה ערך נוסף למושגי הלחימה שלנו, והוא — לחימה מהירה.
אך מושג זה אינו בגדר פריט-ציוד פיסי, אשר התוסף על מכלול ציודנו, ושניתן לאכסנו
במתסני-החירום, על-מנת להשתמש בו בעת מלחמה. לחימה מהירה — פירושה תביעה
מעצמנו ליכולת-לחימה גבוהה-יותר מזו שהיינו מאומנים לה בעבר, ומזו של אויבנו בהווה.
משמעותה: לפעול בפחות זמן לא פחות טוב; והאחריות לביצוע משימה זו מוטלת על המפקד.
בתקופה שקדמה לסיני הגביר צה"ל את תביעותיו ממפקדי-השדה ביחס לתפקידם ולאחריותם
בקרב-ההתקפה. קבענו, למשל, כי מפקד יוצדק באי-הגשמת משימתו רק אם למעלה ממחצית
כוחו נפגע; וכי המפקד חייב להסביר לא מה הורה לאנשיו לבצע, אלא גם מה עשה הוא גופו
על-מנת להבטיח ביצוע זה. האם רק שלח את חייליו להסתערות — או אף יצא עמם?

אך האחריות למהירות בלחימה איננה נחלת מפקדי-השדה בלבד, אלא מוטלת היא
על חברי-המפקדים כולו. הקצב המהיר חייב להיות גם באספקה, בשירותים ובתכנון. המפקד
אשר פעולתו פיגרה — יוצדק רק אם גורמים אובייקטיביים פיסיים גרמו לכך, ויצטרך
להסביר למה נוצל הזמן.

הזמן עלול להיות הגורם המכריע במערכותינו. על המפקד מוטל לתכנן מהר, על-מנת
להתמודד עם האויב כשהלה טרם השלים תכנונו; שומה על המפקד להפעיל מהר את
עתודותיו — כדי להפגש עם האויב לפני שהלה הספיק לתגבר את כוחו; לנוע ולהתקיף —
לפני שהאויב נערך-מחדש. על מפקדינו לבצע את תנועותיהם בקצב מהיר מזה אשר דרוש
לאויב בשביל לבצע את פעולתו הוא, ולהשיג על-ידי כך כי התקפותינו על האויב תבואנה
בטרם הספיק האויב עצמו לערוך את כל כוחותיו להפעלה.

*

שאלת היכולת העומדת לפנינו איננה רק שאלה כמותית. היא גם שאלה איכותית: —
איך ילחמו. את מערכת-סיני אפשר היה לעשות בתנופה זאת, בהיקף זה, מפני שקדמו לה
שנתיים של פעולות-תגמול ותגובה, שבהן הראו בראש-זראשונה הצנחנים דוגמה לצבא, דוגמה
של פעולות-למופת בקצב ובתנופה. לולא היו השנתיים הקודמות — לא היינו יכולים לעשות
ביום אחד מבצע בהיקף זה של חצי-האי סיני. מעשה חצי-האי סיני היה בנוי על השנתיים
הקודמות. לא בכל התנאים ובכל הדברים יכלו הן לשמש דוגמה לפעולת-סיני; אבל אם
ניסוג מקנה-המידה הזה — נפסיד את אחד ההישגים העיקריים של מערכת-סיני: הישג
המתבטא ברמת הלחימה לא רק של טוראי מסוים, של יחידה מסוימת, אלא אף ברמת
הלחימה של הצבא-כולו. הפעולות הקודמות היו אמנם פעולות בודדות: יחידה אחת, פעולה
אחת בזמן אחד, במקום אחד. לא העמדנו בהן במבחן את הצבא כולו, לא את האמצעים
הלוגיסטיים ולא היקף כזה של יחידות מופעלות ולא ענינים של קשר בדרג הכולל, לצבא-
כולו. אך השנתיים הקודמות האלו העמידו במבחן גבורה של חיילים, העמיקו דרך-לחימה של
חיילינו, ושומה עלינו להפיק את מלוא-הפרי של יכולת-לחימה זאת, של דרך-לחימה זאת,
של קצב-הלחימה — ולהפכם, גם לעתיד, לנחלת הצבא כולו.

(15.8.1957)

פעולות צבאיות בימי שלום

(לפי הרצאת רב-אלוף מ. דיין בפני ספקדים)

מהו הערך שנודע ל"תקופת פעולות-תגמול" המובהקת בתהליך-ההתפתחות הכללי של צה"ל ובהתגבשות יכולתו? איזה מצבים וגורמים הצמיחו סוג-פעולות זה, ועשו אותו לבלתי-נמנע? איזה תפקיד מילאה תקופה זו של "פעולות-צבאיות בימי שלום" באותה השתלשלות שהולוכה לקראת מבצע-סיני — ובחשיפה היכולת שנתגלתה בו? אין לעמוד על כל אלה מבלי לראות את הדברים דרך מציאותה של אותה תקופה עצמה.

א

לנצחונותינו וכשלונותינו בקרבות זעירים לאורך הגבול, ומעבר לו, נודעת חשיבות רבה לא רק בהשפעתם הישירה על "הבטחון השוטף", אלא אף בגלל השפעתם על הערכת העור-ביט את כוח ישראל — ועל אמונת ישראל בכוחה.

ב

את אירועי ה"בטחון השוטף" חייבים היינו לראות לא כאפיונות-חולפות אלא כמצב המ-שתרר לזמן ארוך — לעשר שנים? עשרים שנה? מי יכול היה לומר כמה זמן נצטרך לחיות בנתוני-הבטחון הקיימים? שומה היה עלינו, איפוא, לעשות מאמץ עליון, כדי להבטיח חיי שלום, ותנאי-עבודה ויצירה תקינים, בישובי-הגבול ובפנים-הארץ. חייבים היינו לקבוע כללי מותר ואסור ביחסי הארצות-הערביות ותושביהן אלינו — ולהי-זהר מלותר ולהסכים לפגיעות-בנו, גם אם הן קטנות-ערך, כשהיה בידינו למנוען. גם לפני כן היו מצד שכנינו הערביים התנכלויות לישוב היהודי, ומעולם לא הצדקנו "השלמה עם המצב" — השלמה עם עלית עדרי-הערבים על שדות-שלה, תבואה ומרעה, או עם תש-

לומי מס, מנחה ושוחד, למוכתרים ושייכים תקיפים.

ולא רק בארץ. בספרו של גלאב על ה"לג-יון", למשל, תואר משטר-שוד של כנופיות שהשליטה סטודיה בגבולה עם ירדן — שנפסק רק כאשר ננקטו פעולות-תגמול נמרצות על-ידי ירדן.

גניבות ושוד של "מסתננים" הבאים מעבר לגבול, וחוזרים עם שללם אל תחת כנפי ממשלותיהם — בעזה, בירדן, בסוריה ובי-לבנון — ושם מוכרים ומתחלקים עם הגור-מים השונים בביוזה, לא היו לגבינו אלא הגלגול החדש של משטר-כנופיות-ושוד כלפי יהודים.

חייבים היינו לראות במלוא חומרתה את האפשרות כי משטר זה ישתרר בקביעות בגבול-לוחינו, וזה יהיה הביטוי ליחסן של הארצות-הערביות אלינו.

ג

אין זה נכון לבחון את מימדי ההסתננות (א) את התגברותה או התרפותה, מתוך השוואה למצב ששרר מיד עם תום מלחמת השחרור.

(*) במושג ה"הסתננות" נכללים גם גניבה, שוד, רצח וחבלה.

